

Roman Łyczywek

Opis wystawy

Palestra 15/9(165), 58-70

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

5) Stanisław Janczewski: Dzieje i charakter prasy adwokackiej w dwudziestoleciu międzywojennym („Palestra” nr 3/1967).

6) „Palestra” — organ adwokatury stołecznej, roczniki: 1924 i 1936—1939.

7) Zofia Czaykowska: Bibliografia historii adwokatury polskiej 1901—1918 (wkładka do „Palestry” nr 4/1968).

8) Zofia Czaykowska: Bibliografia adwokatury polskiej 1945—1960 (wkładka do „Palestry” nr 6/1961).

9) „Biuletyn Naczelnej Rady Adwokackiej” 1956 r., zeszyt 1.

10) „Palestra” — organ NRA; 1957, nr 1; 1961 nr 2; 1970 nr 9—10.

11) „Nowa Palestra”, Lwów, rocznik 1938, nr 5 i 6.

ROMAN ŁYCZYWEK

Opis wystawy

I. Poszczególne działy wystawy

1. Adwokatura w starożytności

W naszych warunkach dział ten powinien zilustrować wartość tradycji greckich i rzymskich dla kształtowania się dzisiejszych pojęć o adwokaturze.

Z reprodukcji portretów wchodzi tu w rachubę przede wszystkim sylwety: Demostenesa, Isokratesa, Lizjasza, Cyncerona, Katona, Pliniusza Młodszego.

W zakresie piśmiennictwa wymienić należy (i tak też wystawiono) w szczególności następujące pozycje, z których część może być zastąpiona innymi, równoważnymi:

- a) poszczególne, wydane drukiem mowy Demostenesa
- b) Volkmann: Die Rhetorik der Griechen und Römer, Leipzig 1885
- c) Dumazeau-Grellet: Le barreau romain, Paris 1851 (podstawowa praca)
- d) Kwintylijan: Kształcenie mówcy (różne wydania)
- e) Maykowska: Klasyczna teoria wymowy, Wrocław 1936
- f) Arystoteles — Demetriusz — Dionizjusz: Trzy stylistyki greckie, Wrocław
- g) Plutarch: Żywoty sławnych mężów (biografie Demostenesa, Cyncerona i in.)
- h) Kawczyński: O pismach retorycznych i filozoficznych Apuleiusza
- i) Platon: Gorgiasz;

poza tym nasuwają się następujące uwagi:

- j) nie ma trudności w wystawieniu szeregu pozycji dotyczących Cycerona, w szczególności wyboru jego mów (opracowanie Rykaczewskiego i nowsze Kumanieckiego), pism retorycznych Cycerona oraz monografii o nim:
 - Kumaniecki: *Cycon i jego współcześni*, Warszawa 1959; wystawiono trzy pozycje omawiające Cycerona jako adwokata:
 - Eulenberg: *Cicero, der Rechtsanwalt*, Redner, Denker und Staatsmann, Berlin 1932
 - Wieacker: *Cicero als Advocat*, Berlin 1965
 - Łyczywek: *M.T. Cycono — adwokat rzymski* („Palestra” 9/1960)
- k) zamieszczono na wystawie fragment Pliniusza Młodszeo (z listów)
- l) brak na wystawie jakichkolwiek materiałów o Hortenzjuszu
- m) wystawiono pozycje łatwe do zastąpienia. starodruk kodeksu Justyniana oraz Tacyta: *Dialog o mówcach*.

2. Nowożytna historia adwokatury

Dział ten „cierpi” na nadmiar ilościowy źródeł i nie wykazuje pogłębionej systematyki wewnętrznej. Obejmuje bardziej wnikliwie historię adwokatury polskiej, natomiast daje jedynie przyczynki do historii adwokatury innych narodów. Uwagi są tu następujące:

- a) pewną ozdobą wystawy są „klasyczne” pozycje piśmiennictwa polskiego, wystawione w oryginałach lub w reprodukcjach kart tytułowych i niektórych kart tekstu; w szczególności są to:
 - (Tomaszewski): *Adwokat polski za cnotą*, Warszawa 1791
 - „*Postylion z Trąbką Warszawską*”, Warszawa 1791
 - „*Obeydzie się bez patronów*”, Warszawa 1792
 - „*Dzwon Staropolskiej fabryki ulany*”, 1792
 - Czerwiński: *Adwokat i nowy kolega*, Przemyśl 1813
 - Piotrowski: *Rzecz o patronach*, Krzemieniec 1817
 - Torosiewicz: *Myśli o powołaniu obrońców sądowych*, Warszawa 1822
 - Niemirowski: *Pogląd dziejowy i zasadniczy na stanowisko obrońcy*, Warszawa 1869
 - Ochimowski: *Adwokatura*, Warszawa 1899;
- b) ogólne problemy historii adwokatury polskiej na wystawie reprezentują następujące pozycje:
 - Lewin: *Palestra w dawnej Polsce*, Lwów 1936
 - Car: *Zarys historii adwokatury w Polsce*
 - Dąbkowski: *Palestra i księgi sądowe*, Lwów 1926
 - Rafacz: *Zastępcy stron w dawnym procesie polskim*, Kraków 1923
 - Janczewski: *Dzieje adwokatury w dawnej Polsce*, Warszawa 1970;
- c) przyczynkowy charakter dla historii adwokatury polskiej mają następujące wystawione prace:
 - Car: *Stan adwokatury w Królestwie Polskim* (referat z 1914)
 - Mieczkowski: *Stan adwokatury w zab. pruskim* (referat z 1914)
 - Kraushar: *Palestra Warszawska*, Warszawa 1919

- Vainberg: *Le profession d'avocat en Prusse*, Paris 1870
 - Cederbaum: *Adwokatura w Królestwie Polskim*, Warszawa
 - (Kon): *Sądy wojenne*, Kraków 1909
 - Kierski: *Sądy polskie w Warszawie*, Warszawa 1916
 - Nowodworski: *Organizacje społeczne adwokatury*, Warszawa 1936
 - Kiepuska: *Adwokaci warszawscy w okresie rewolucji 1905—1907*, Warszawa, „Palestra” nr 2, 3, 4 z 1964 r.
 - Ponikowski: *Cwierćwiecze Zw. Adwokatów Polskich*, Warszawa 1936
 - Ponikowski: *Sylwety obrończe*, Warszawa 1933
 - Janczewski: *Adwokatura warszawska w dobie walki o niepodległość*, Warszawa 1939
 - Heidenstein: *Cancellarius sive de dignitate et officio cancellarii Regni Poloniae*, Warszawa 1960
 - Cederbaum: *Wyrok audytoriatu*, Warszawa 1916;
- d) specjalny charakter przyczynkowy do historii adwokatury mają prace o akcencie politycznym:
- Decyzja Rady Adwokackiej Lubelskiej w sprawie obron komunistycznych oraz
 - Z dziejów zwycięskiej walki o wolność sumienia w Polsce (obiete prace zostały wydane w Zamościu, a za treść mają odwołania miejscowych adwokatów)
 - Proces brzeski, wyd. w Cieszynie, uzupełniony notą, artykułem z „Palestry” z r. 1930 i artykułem z „Palestry” z roku 1969, nr 7;
 - Proces Lednickiego, opr. przez Zygmunta Wasilewskiego, Warszawa 1924;
- e) w formie aforyzmów zamieszczono w tym dziale szereg stosownych cytatów z konstytucji przedrozbiorowych dotyczących adwokatów;
- f) dział historii adwokatury polskiej znacznie rozszerza dość obszerny wybór portretów wybitnych adwokatów polskich, przy czym portrety te są zaopatrzone krótką biografją, podkreślającą „adwokackie” fragmenty życiorysu. Przyjęto za zasadę uważać za adwokata każdego, kto przez dłuższy czas wykonywał zawód adwokata, choćby następnie z palestry ustąpił. Portrety i biografie zamieszczone też zostały częściowo w dziale pamiętników oraz w dziale „Varia”.
- W szczególności wystawiono następujące portrety adwokackie: M. Rej, Ostroróg, F. Barss, J. O. Szaniecki, H. Krajewski, W. Niegolewski, E. Grabowski, Z. Seyda, W. Seyda, K. Gregorowicz, A. Parczewski, B. Bielawski, B. Chrzanowski, W. Celichowski, K. Dunin, K. Kisza, A. Osuchowski, W. Makowski, S. Nowodworski, F. Nowodworski, A. Chełmoński, J. Karpiński, W. Trzetrzewiński, H. Wiewiórska, Z. Marek, S. Klimecki, W. Trąmpczyński, E. Smiarowski, A. Pełowski, A. Lednicki, C. Ratajski, F. Smolka, S. Patek, L. Supiński, S. Piechocki, S. Car, A. Radgowski, K. Koźmian, S. Rotwand, M. Zyblikiewicz, J. Czyński, L. Meyet, W. Spasowicz, F. Ziemiałkowski, T. Duracz, Pilawski, W. Szumański, A. Suligowski, M. Kański, J. Krotowski, J. Woźniakowski.
- Częściowo udało się zgromadzić przy portretach — obok biografii — interesujące cytaty z pism własnych osób portretowanych lub cytaty o osobach portretowanych.

- Zebrany materiał, choć skromny, może być podstawą stałego zbioru o charakterze słownikowym;
- g) na planszach zamieszczono również szereg reprodukowanych fotograficznie następujących notatek z historii adwokatury: dane o adwokatach skazanych na karę śmierci w okresie Wiosny Ludów, krótkie zestawienie stanowisk państwowych zajmowanych przez adwokatów w okresie międzywojennym i po drugiej wojnie światowej itp.;
 - h) historia adwokatury innych narodów jest reprezentowana na wystawie skromną liczbą pozycji:
 - Weissler: *Geschichte der Rechtsanwaltschaft*, Leipzig 1905
 - *Le centcinquantenaire du Retablissement du Barreau de France*, Paris 1960
 - Kon: *Adwokatura w Anglii*, Warszawa 1917
 - Langrod: *O św. Iwonie, patronie adwokatów*, Warszawa 1931
 - Piotrowski: *Proces Hansa Franka (z dodaniem noty o skazanych na karę śmierci adwokatach-zbrodniarzach wojennych)*;
 - i) dział portretów zagranicznych adwokatów mieści się w większości w dziale „Adwokaci jako mężowie stanu” i tam też będzie omówiony.

3. Ustrój i dyscyplina adwokatury

- Na temat tego działu należy powiedzieć, co następuje:
- a) w dziale tym zamieszczono teksty i komentarze prawa o ustroju adwokatury poczynwszy od Statutu Tymczasowego Palestry Państwa Polskiego. Znalazły się tam w szczególności komentarze do prawa o ustroju opracowane przez: Lubodzieckiego, Semadeniego, Łączyńskiego, Bassechesa i Korkisa, a z powojennych — przez Janczewskiego i in. oraz Garlickiego i in.;
 - b) z zakresu etyki i dyscypliny zawodowej wystawiono nast. pozycje:
 - Waśkowski: *Zadanie adwokatury i zasady etyki adwokackiej*, Warszawa 1934
 - Żywicki: *Etyka adwokacka*, Warszawa 1970
 - Janczewski: *Godność zawodu adwokackiego*, Warszawa 1960
 - Łyczywek: *O etyce zawodów prawniczych (w „Etyce zawodowej”*, Warszawa 1971)
 - Ruff: *Dyscyplina adwokatury*, Warszawa 1939
 - Czeszejko; Krzemiński: *Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokatów*, Warszawa 1971;
 - c) z zakresu organizacyjnego zgrupowano na wystawie drobne prace, przeważnie wydane w postaci nadbitek z „Palestry”, jak np. „Zbiór zasad etyki i godności zawodu” (wraz z tłumaczeniami na języki francuski, angielski i niemiecki), zbiory orzeczeń dyscyplinarnych, uchwały NRA, różne regulaminy itp. oraz z prac tzw. Biblioteczki Doskonalenia Zawodowego — pozycję Buchały: *Zasady organizacji i funkcjonowania zespołów adwokackich*, Warszawa 1969;
 - d) z prac obcojęzycznych z tego zakresu wystawiono:
 - Eucken: *Grundriss der Anwalts u. Notars Haftpflicht*, Stuttgart

- Wagner — Bergschmidt: Bürobuch des Rechtsanwalts u. Notars, Berlin
- Die Entscheidungen des Ehrengerichts für deutsche Rechtsanwälte, Berlin 1933
- Garçon: L'avocat et la morale, Paris
- Friedländer: Kommentar zur Rechtsanwaltsordnung, München 1930
- Weinmann: Gutachten u. Urteilsentwurf, Berlin;
- e) pewne „*varia*” tego działu stanowią następujące prace:
 - Goldsztejn: Honorarium adwokackie
 - Woner: Pierwsze polskie ordynacje adwokackie („Palestra” Nr 4 z 1968 r.)
 - Dyszkiewicz: Zagadnienia adwokatury polskiej, Kraków 1935
 - Statut Związku Adwokatów Polskich, Warszawa 1939.

4. Teoria adwokatury

Stanowi ona dział wystawy o niezupełnie jasno sprecyzowanym profilu. Nasuwają się tu uwagi następujące:

- a) wystawiono więc szereg prac o uznanym autorytecie:
 - Harris: Hints on advocacy (wraz z polskim tłumaczeniem tej pracy, wydanym w Suwałkach w r. 1927 pt. „Sztuka obrończa”)
 - Benedikt: Die Advokatur unserer Zeit, Berlin 1912
 - Gneist: Freie Advokatur, Berlin 1865
 - Payen: O powołaniu adwokatury i sztuce obrończej, Warszawa
 - Payen: Le barreau et la langue française, Paris
 - Appleton: Traite de la profession de l'avocat, Paris
 - Friedmann: Die Kunst der Verteidigung und der forensischen Rede, Berlin 1927
 - Sack: Der strafverteidiger und der neue Staat Berlin (praca o hitlerowskiej teorii adwokatury)
 - Batman i Jelizarom: Adwokat w grażdanskom processie, Moskwa 1969
 - praca zbiorowa: Sowjetskaja adwokatura, Moskwa 1968
 - Ginsburg, Palak, Samsonow: Sowjetski adwokat, Moskwa 1968
 - Antimonow i Gerson: Adwokat w sowjetskim grażdanskom procesie, Moskwa 1954;
- b) z polskich prac z tego zakresu zamieszczono w tym dziale:
 - Suligowski: Pisma, tom III (szereg rozpraw o adwokaturze)
 - Rek: Adwokatura, jej funkcje i oblicze, Warszawa
 - Czeszejko: Metodyka pracy zawodowej adwokata, Warszawa 1968
 - Garlicki: Opracowanie rewizji w postępowaniu cywilnym, Warszawa 1970
 - Łyczywek: Istota i granice funkcji obrońcy w polskim procesie karnym (praca doktorska), Szczecin 1962
 - Popiel: Obrońca i jego stanowisko, Warszawa 1927
 - trzy następujące rozprawy (z zakresu socjologii zawodów prawniczych, których autorem jest Łyczywek: „Wstępne uwagi i tezy do badań nad socjologią zawodów prawniczych”, „Z patogenezy niektórych schorzeń zawodowych u prawników” (obie prace w

zbiornie „Socjologia zawodów”, Warszawa 1966) oraz „Prawnicy — szkice o socjologii zawodów” (Szczecin);

- c) nie udało się, niestety, zgromadzić na wystawie szeregu cennych prac, jak np.: Prischla, Frydmanna, Koernera, Dupin, Cressin i in.;

5. Retoryka, erystyka, zbiory mów

Dział ten stwarza wielkie możliwości a jednocześnie nastęrcza dość poważne trudności w wyborze. Również i tu dokonany wybór prac może nasuwać pewne zastrzeżenia. Ugrupowania w tym dziale są następujące:

- a) pewną ozdobą bibliofilską wystawy jest szereg klasycznych pozycji z zakresu polskiej teorii wymowy, jako to:
- Mecherzyński: Historia wymowy w Polsce, Kraków 1856—1860 (3 tomy)
 - Potocki: O wymowie i stylu, Warszawa 1815 (4 tomy)
 - X. Golański: O wymowie, Wilno 1808 (złoty medal Komisji Edukac.)
 - E. Słowacki: O wymowie, Wilno
 - Tenner: Estetyka wymowy, Lwów;
- b) z nowszych zaś prac o wymowie wystawiono:
- Marjański. Kult żywego słowa, Warszawa 1935
 - Mikuta: Kultura żywego słowa, Warszawa
 - Kotlarczyk, Podstawy sztuki żywego słowa, Warszawa
 - Vierath: Das gesprochene Wort, Berlin
 - Łyczywek: O wymowie, Szczecin 1959 (skrypt)
 - nadbitki Kocznura z „Palestry” o historii wymowy sądowej w Polsce (nr 11 z 1960 r., nr 2 z 1963 r., nr 9 z 1963 r. i nr 2 z 1971 r.);
- c) pewną uwagę poświęcono na wystawie kwestiom erystyki przez wystawienie prac:
- Kotarbiński: O sposobach prowadzenia sporów (rozprawa z „Dziel”)
 - Brown: Techniques of Persuasion, London
 - Pszczołowski: Umiejętność przekonywania i dyskusji, Warszawa
 - Erdmann: Die Kunst Recht zu behalten, Berlin
 - Schopenhauer: Eristische Dialektik
 - Cabot: Dyskusya wojownicza, Warszawa 1903
 - Nowodworski: Zasady przewodniczenia obradom, Warszawa 1937;
- d) odrębnie zgrupowano na wystawie zbiory mów sądowych:
- Duracz: Mowy obrończe, Warszawa (wraz z biografią i portretem)
 - Śmiarowski: Mowy obrończe, Warszawa (z biografią i portretem)
 - Peplowski: Wybór obron sądowych (2 tomy)
 - Mowy sądowe (3 tomy, opr. Gelerntera)
 - W. D. Goldinier: Zaszczitielnaja riecz, Moskwa 1970
 - Lednicki: Mowy polityczne.

Brak m.in. mów: Krotowskiego (w jęz. niemieckim), Ratajskiego i Suligowskiego.

6. Adwokaci jako komentatorzy prawa

Skompletowanie w tym dziale tytułu pozycji, ile można by było w praktyce wystawić, nie nastęrczało trudności. Raczej trzeba tu było przeprowadzić nawet pewną eliminację. A oto nazwiska autorów prac wystawionych na wystawie: Domański, Konic, Dunin, prof. Rosenblatt (ustawa karna z roku 1852), Namitkiewicz, Mogilnicki, Peiper, Allerhand, Chełmoński, Ohanowicz, Fenichel, Rappaport,

Z nowszych polskich autorów wystawiono prace: Krzemińskiego, Garlickiego, Buchały, Potrzobowskiego, Żywickiego, Janczewskiego, Kopankiewiczza, Kiszy, Czeszejki.

Z prac obcojęzycznych wystawiono jedynie dwóch autorów: prof. adw. Alsberga i sir Wiliama R. Ansona.

7. Adwokaci jako sprawozdawcy sądowi

Również i ten dział daleki jest od przedstawienia rozmiaru pracy adwokatów w dziedzinie sprawozdawczości sądowej. Wystawione prace mają charakter raczej orientacyjny i można by je zastąpić innymi o podobnej wartości. Wystawiono w tym dziale prace następujących autorów:

adw. Kaula z Berlina (szereg tomów w języku niemieckim i polskim), prof. Jerzego Sawickiego (który przed wojną był adwokatem, adw. Okręta (2 tomy reportaży międzywojennych), Cederbauma (był przez 40 lat sprawozdawcą sądowym „Kuriera Warszawskiego”), Hofmorkla-Ostrowskiego (wiele tomów wspomnień i sprawozdań sądowych), Missuny („Warszawski pitaval literacki”), Kraushara (sprawa Unruga), Bielskiego (b. dziekana Izby lubelskiej), J. Milewskiego („Adwokat zdejmuje tokę”) oraz w tłumaczeniu z angielskiego adw. Buchanana („Kto zabił Kennedy’ego”).

8. Adwokaci jako literaci

Materiały zebrane w tym dziele są na pewno przypadkowo zebrane i niekompletne, choć spełniły m. zd. swoją rolę przez zwrócenie uwagi na ciekawy i szeroki zakres zainteresowań wielu adwokatów.

Wystawiono w tym dziale prace następujących autorów: Jana Brzechwy, Karola Bunscha, Gabriela Kempnera, Leona Belmonta, Jerzego Milewskiego, Wacława Makowskiego (poezje; b. minister sprawiedliwości i marszałek sejmu w okresie międzywojennym), adw. Kocznura z Krakowa (poezje), adw. Krawczyńskiego z Kielc (powieści), adw. Wolskiego z Lublina (powieści i poezje), adw. Cęckowskiego z Miechowa (cenna monografia o Miechowie), Leopolda Meyeta (z portretem i nadbitką biografii z „Palestry”).

Na odrębne opracowanie zasługiwałoby zagadnienie adwokatów jako tematu w literaturze. Z tego zakresu wystawiono jedynie 2 prace: Szaniawskiego: Adwokat i róże oraz Camusa: Upadek.

9. Adwokaci jako mężowie stanu

Temat bardzo interesujący i zasługujący na wszechstronne oświetlenie. Po odpowiedniej analizie zebrany w tym dziale materiał stanowiłby trwały składnik ogólnej historii adwokatury. Niestety, analizy takiej dotychczas brak, wystawa więc nie mogła tu wykroczyć poza interesujący skądinąd następujący materiał przyczynkarski:

- a) podstawową formę ekspozycji w tym dziale stanowią portrety z najkrótszymi informacjami biograficznymi. W takiej właśnie formie przedstawiono postacie adwokatów: papieża Klemensa IV, angielskich premierów: Pitta, Disraeliego i Lloyd George'a, premiera Grecji Venizelosa, premiera Turcji Erima, Mohandasa Ghandiego, prezydentów Stanów Zjednoczonych Lincolna i Nixona, Karola Liebknechta, Gustawa Husaka i Fidela Castro.

Z ogromnej liczby francuskich mężów stanu-adwokatów pokazano prezydentów i premierów Francji: Poincaré'go, Milleranda, Barthou, Brianda, Tardieu, Paul-Boncoura, Waldecka-Rousseau, Gambettę. Choć byli to również i mężowie stanu, i członkowie Akademii, specjalną uwagę zwrócono na sławnych adwokatów francuskich: Berryera i Favre'a. Z adwokatów rosyjskich pokazano księcia Urusowa i A. Turczaninowa, którzy występowali w polskich procesach politycznych.

Goethe znalazł się w gronie mężów stanu, choć bardziej odpowiadałoby mu miejsce wśród literatów. Obok portretu pokazano *facsimile* pracy doktorskiej Goethego z krótką jego biografią adwokacką („Palestra” nr 3 z 1971 r.);

- b) odrębne stoisko, tematycznie należące do działu o mężach stanu, poświęcono Leninowi. Obok portretu Lenina znalazły się tam: biografia Lenina, artykuły z „Palestry” oraz „Prawa i Życia” o Leninie jako adwokacie, artykuł z „Gazety Sądowej i Penitencjarnej” o prawnikach polskich w okresie Rewolucji Październikowej oraz portrety adw. Pilawskiego i Kozłowskiego z biografiami, dalej księga pamiątkowa poświęcona Teodorowi Duraczowi, wreszcie praca „Polacy o Leninie” (w związku z rolą adw. Marka w uwolnieniu Lenina z więzienia);
- c) pełną wyodrębnioną całość stanowi zestawienie informacji o roli adwokatów w czasie Rewolucji Francuskiej wraz z portretami wybitnych przywódców tej rewolucji adwokatów: Robespierre'a, Dantona i Desmoulins;
- d) poza tym omawiany dział został wzbogacony szeregiem monografii o prezentowanych mężach stanu (Lincoln, Gambetta, Ghandi, Disraeli, Robespierre) oraz ich pamiętnikami (Lloyd George, Ghandi, Robespierre, Goethe).

10. Adwokaci pamiętnikarze oraz biografie adwokackie

Dział ten zajął się częściowo z działem 9. Liniję podziału przeprowadzono w ten sposób, że w tym dziale zgrupowano głównie adwokatów polskich. A oto, co wystawiono:

- a) dział pamiętnikarski został skompletowany dość bogato, przy czym

przyjęto zasadę, że trzeba wystawić pamiętniki adwokatów nawet wtedy, gdy nie zawierają one w swej treści wspomnień o adwokaturze. Wystawiono tu następujące pamiętniki:

- Smolka: Dziennik 1848—1849, Warszawa 1913
- Wybicki: Pamiętniki, Warszawa 1905
- Ziemiałkowski: Pamiętniki, Kraków 1904
- Szaniecki: Pamiętnik, Warszawa 1912
- Kraushar: Z pamiętników Alkara, Warszawa
- Szuman: Wspomnienia berlińskie i poznańskie, Poznań
- Cederbaum: Ze wspomnień aplikanta, Warszawa
- Konopacki: Pamiętnik, Warszawa 1899
- Cederbaum: Ze wspomnień kandydata, Warszawa 1916
- Ciechański: Ze wspomnień adwokata, Łomża 1925
- Niedźwiecki: Ze wspomnień, Warszawa 1931
- Koźmian: Pamiętniki, Poznań 1858
- Berenson: Z sali śmierci, Warszawa 1929
- Szumański: Wspomnienia 1907—1914, Warszawa 1927
- Ponikowski: Sylwety obrończe
- Löwenstein: O sprawę Steigera, Lwów 1926;

b) z nowszych pamiętników wystawiono:

- Hofmokla-Ostrowskiego: Trylogia
- Brzechwy: Gdy owoc dojrze, Warszawa
- Jarosza: Wędrowki po ścieżkach wspomnień, Warszawa 1963
- Missuny: Wspomnienia z sali sądowej, Warszawa
- Pamiętniki prawników, Warszawa (Wyd. Prawnicze)
- Pamiętniki adwokatów, Warszawa 1970 (wkładka do „Palestry”);

c) należy dodać, że w dziale tym są oczywiście braki. Brak np. pamiętników: Kotiużyńskiego (Kijowszczyzna przed pierwszą wojną), Knopfa (Rzeczpospolita Krakowska), Patka (Koło Obrońców Politycznych);

d) znacznie skomniej reprezentowany jest na wystawie dział biografii:

- Dzikowska: Mikołaj Zyplikiewicz, Wrocław 1964
- Widmann: Franciszek Smolka, Lwów 1886
- Świerczewska: Jan Czyński 1950
- Kraushar: Franciszek Barss, Warszawa 1904
- Życie śp. Fr. Wołowskiego, Paryż 1844;

e) omawiany dział został uzupełniony „małymi” biografiami (w postaci nadbitek z artykułów „Palestry”) adwokatów: Krotowskiego (nr 7—8/59), Spasowicza (nr 12/61), Patka (nr 12/59), Śmiarowskiego (nr 3/67), Barssa (nr 1/64), Kańskiego (nr 12/61) i Woźniakowskiego (7/62) w opracowaniu adw. Kocznura oraz Meyeta, jak również biografiami Ghandiego i Goethego w opracowaniu Łyczywka;

f) z prac w języku angielskim zamieszczono jeden tylko pamiętnik adwokacki (Nizer: My live in court, N.Y. 1961) oraz jedną tylko biografię (Gerhart: Americas Advocate — Rober H. Jackson, N.Y. 1958).

11. Stetiniana

Zrozumiałą ambicją Izby organizującej wystawę było eksponowanie pewnych materiałów o charakterze regionalnym. Izby o dłuższych tradycjach miałyby w tym zakresie oczywiście znacznie większe możliwości. Wystawa Stetinianów obejmuje:

- starodruki z okresu książąt pomorskich i króla szwedzkiego, panujących w Szczecinie, zawierające przepisy o adwokatach
- przepisy o adwokatach z prawa miejskiego w Rostocku i prawa statutowego miejskiego w Szczecinie
- przepisy o adwokatach w „Allgemeines Langrecht”, wyd. polskie 1822
- pruską ordynację adwokacką z r. 1878;

z nowszych prac wystawiono następujące:

- Siedlecki: Komentarz do kodeksu morskiego, Gdańsk 1971
- Włoch: Dwudziestolecie adwokatury szczecińskiej („Przegląd Zachodnio-Pomorski”, zeszyt prawniczy)
- Łyczywek: Myśl prawnicza na Pomorzu Zachodnim w latach 1945—1965 (z pracy zbior. „Dwudziestolecie nauki polskiej na Pomorzu Szczecińskim”, Szczecin 1968);

bezpośrednim dorobkiem Izby Adwokackiej są:

- praca zbiorowa: 20 lat adwokatury szczecińskiej, Szczecin 1966
- Biuletyn Rady Adw. w Szczecinie (wydane drukiem 2 numery).

12. „Palestra” i inne czasopisma adwokackie

Stoisko czasopism adwokackich zostało ujęte przy uwzględnieniu sugestii redakcji „Palestry”. Zawiera ono:

- przykładowe roczniki przedwojennych czasopism adwokackich, a w szczególności: „Gazety Sądowej Warszawskiej”, „Głosu Adwokatów”, „Nowej Palestry”, „Głosu Prawa”, „Sądu i Obrony” oraz „Palestry” wydawanej od r. 1924 jako organu Izby warszawskiej
- „Biuletyn Naczelnej Rady Adwokackiej” — poprzedniczkę „Palestry” z lat 1956—57
- „Palestrę” jako organ Nacz. Rady Adw. od r. 1957
- numery specjalne „Palestry”, wkładki do „Palestry” oraz niektóre nadbitki (w działach rzeczowych).

Z zagranicznych czasopism adwokackich wystawiono pojedyncze egzemplarze: czeskie „Zprawy Advokacie” i „Advokatni Praxe”, amerykańskie „American Bar Association Journal” oraz niemieckie „Neue Juristische Wochenschrift”.

Stoisko „Palestry” wzbogacone jest dekoracyjnymi planszami, które obrazują historię czasopiśmiennictwa adwokackiego w Polsce, oraz wykresem orientującym o rozwoju powojennej „Palestry”.

Ozdobą stoiska jest nadto wypożyczony przez redakcję „Palestry” portret mec. Stanisława Janczewskiego.

13. Varia

Dział ten zawiera bardzo różny materiał, zarówno cenny jak i mniej wartościowy. Do mniej cennego materiału zaliczyć można pewną ilość starych spisów adwokatów poszczególnych izb, sprawozdania izb, regulaminy i kalendarze. Dział ten składa się:

- a) z prac nie zamieszczonych w dotychczasowych działach:
 - Hausbrandt: Moc obowiązująca zbioru praw cesarstwa (wydana na rzecz Kasy Pomocy Adwokatów Przysięgłych)
 - X. Grabowski: Adwokatura w ustawodawstwie kościelnym, Włocławek 1935
 - Advokatenkniffe, Berlin b.r.
 - Cecil: Friends at court, London
 - „Szopka Palestrancka”, Warszawa 1928
 - Hofmohl-Ostrowski: Żarty;
- b) z wybranych haseł ze słowników i „Księgi Przysłów”, dotyczących adwokatów;
- c) z polemicznych samodzielnych druków z okresu międzywojennego:
 - Lutwak: Adwokatura w Małopolsce jako refugium emerytów i zbiegów sądownictwa, Lwów 1926
 - Berger: Rewelacje zza kulis adwokatury, Lwów 1937 oraz ulotka wydana przez tegoż dra Bergera przeciwko Radzie Adwokackiej we Lwowie;
- d) z interesującego poddziału „Variów” pod tytułem „Wielkie obrony nieadwokackie”, w którym zamieszczono:
 - Platona „Obronę Sokratesa”, Zoli: „Oskarżam” (sprawa Dreyfussa), Woltera: „Traktat o tolerancji” (spr. Calasa), Lasalle’a: „Nauka a robotnicy” (obrona własna w procesie karnym), Waryńskiego mowę w procesie Proletariatu, Mierosławskiego obronę własną w pierwszym procesie moabickim;
- e) z takich ciekawych eksponatów, jak:
 - akta podręczne adw. Kwoczka z Opola z lat międzywojennych w sprawach przeciwko Bauerowi i przeciwko gminie Breslau oraz NSDAP
 - odręczne pismo procesowe adw. Maryaka z r. 1849 do Sądu w Łomży
 - wydany drukiem b. obszerny z mapami skrypt adw. Gebauera z Chojnic z r. 1900 przeciwko Skarbowi Państwa Prus
 - list otwarty adw. Szumańskiego do min. Grabowskiego z r. 1937
 - ocalone resztki maszynopisu i rękopisu historii adwokatury polskiej, pisane w okresie okupacji przez adw. prof. Mogilnickiego
 - maszynopis pamiętnika zmarłego dziekana Izby toruńskiej adw. Dziedzica;
- f) z niektórych wspomnień pośmiertnych, a mianowicie: prez. NRA Grabowskiego, dziekana M. Kańskiego z Krakowa, adw. Warenhaupta z Krakowa, adw. Woźniakowskiego z Krakowa; należy tu również notka o „adwokackiej” rodzinie Nowodworskich z Warszawy.

14. Bibliografia adwokatury

W dziale tym wystawiono następujące pozycje:

- Suligowski: Bibliografia prawnicza polska XIX w., Warszawa 1911
- Burakowski: Bibliografia adwokatury polskiej, Warszawa 1934
- Czaykowska: Bibliografia adwokatury polskiej 1945—1960, Warszawa 1961
- Czaykowska: Bibliografia historii adwokatury polskiej 1901—1918
- Koranyi: Polska Bibliografia Prawnicza (rozdział o adwokatach)
- Bar-Zmarz: Polska Bibliografia Prawa Kanonicznego, Lublin 1947 (pozycja o adwokaturze)
- Basseches-Korkis: Bibliografia kodeksu zobowiązań, Lwów 1938.

II. Uwagi organizacyjne i techniczne

Wystawa w Szczecinie była eksponowana w sali wystawowej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki. Sala wystawowa miała ok. 200 m.kw. Powierzchnia ta została tak dalece wykorzystana, że istniałaby poważna trudność pomieszczenia na wystawie większej ilości eksponatów.

Zasadnicze znaczenie dla organizacji wystawy ma sprzęt wystawowy. Przy urządzeniu wystawy szczecińskiej wykorzystano następujący sprzęt:

1) Szklone gabloty, w których zdołano pomieścić w szczególności cenniejsze depozyty. Każdy dział wystawy miał własną gablotę, co ułatwiało segregację rzeczową eksponatów;

2) ekrany nadbudowane nad gablotami. Ekrany te, sprzęt typowo wystawowy, stwarzają możliwość wystawienia ok. 10 pozycji książkowych na każdym ekranie. Sposób wystawienia jest b. dogodny, gdyż możność wpinania „drutów” w ekran w dowolnym układzie pozwala na swobodne rozróżnienie formatów wystawianych książek;

3) plansze (płyty paździeżowe). Zostały one dostosowane do celów wystawy przez ustawienie ich na specjalnych kozłach. Każdy dział wystawy miał dla swego materiału co najmniej 1 planszę, a każda plansza została pomalowana na kolor odpowiadający tłu wystawy i zaopatrzona w emblemat dekoracyjny, odpowiadający treści danego działu wystawy;

4) stoły, które zostały ustawione wzdłuż środka sali i dla stworzenia większych płaszczyzn połączone były płytami paździeżowymi. W zasadzie stoły służyły za uzupełniającą płaszczyznę wystawową dla sąsiadujących gablot, ekranów i plansz.

Dwie ściany „szczytowe” (krótkie) sali posłużyły przede wszystkim do eksponowania obrazów oraz, umieszczenia „firmowego” emblematu wystawy, identycznego z kartą tytułową zaproszeń na otwarcie wystawy.

Z okazji wystawy wydano karnet o charakterze bibliofilskim, przeznaczony dla osób obecnych na otwarciu wystawy.

Stronę plastyczną wystawy opracował i wykonał mgr Jerzy Piosicki. Wyniki jego pracy zostały przez zwiedzających ocenione zdecydowanie

pozytywnie, a ogólne wrażenie, jakie wystawa zrobiła, potwierdziły w całej pełni znaczenie oprawy plastycznej.

Komitet wystawy, powołany przy Radzie Adwokackiej w Szczecinie, wyraża gotowość udzielenia daleko idącej pomocy przyszłym ewentualnym organizatorom podobnych ekspozycji na terenie kraju przez przekazanie własnych doświadczeń i wskazanie źródeł uzyskania depozytów (z wymienieniem ew. sygnatur), co jednak nie powinno oczywiście ograniczać inicjatywy autorów nowych wystaw.

MIECZYŚLAW CINCIO

Przemyska Izba Adwokatów

Nie znany rozdział historii adwokatury jako dalszy przyczynek do dziejów adwokatury polskiej

Niepełne byłyby dzieje adwokatury polskiej okresu międzywojennego, a jeszcze przedtem pod zaborem austriackim, gdyby się pominęło historię istnienia Izby Adwokatów w Przemyślu.

Dotychczasowe publikacje, jak również wydane dotychczas opracowania monograficzne dotyczące historii adwokatury polskiej przeoczyły jakoś działalność adwokatury przemyskiej, zorganizowanej w Izbie Adwokatów w Przemyślu. Samodzielna ta jednostka samorządu adwokatury polskiej pod zaborem austriackim powstała jeszcze przed wejściem w życie ustawy austriackiej z dnia 6 lipca 1868 r. (Dz. U. pr. austr. 96/1868), obowiązującej od 1 stycznia 1869 r., i przetrwała w zasadzie w niezmienionej formie organizacyjnej do roku 1933, tj. do chwili wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. (Dz. U. Nr 86, poz. 733).

Cytowaną wyżej ustawą z roku 1868 powołano do życia na terenie zaboru austriackiego — obok Izby przemyskiej -- Izby: samborską, tarnowską, cieszyńską i inne.

Adwokatura przemyska w okresie do roku 1933, a konkretnie do listopada 1932 r., stanowi odrębny rozdział w historii adwokatury polskiej. Na tym terenie członkowie Izby przemyskiej odegrali bardzo ważną rolę w walce przeciwko poczynaniom władz austriackich zmierzającym do całkowitej asymilacji ludności polskiej. Przede wszystkim też dzięki postawie członków Izby przemyskiej Galicja, a w szczególności jej ludność, zachowała polską odrębność narodową.